

Lovforslag nr. L 80. Fremsat den 21. november 1980 af landbrugsministeren

Forslag

til

Lov om ændring af lov om tilskud til dræning og vanding

§ 1

I lov om tilskud til dræning og vanding, jfr. lovbekendtgørelse nr. 606 af 11. december 1975, som ændret ved lov nr. 473 af 14. september 1977 foretages følgende ændringer:

1. I § 1, stk. 1, ændres »jordbrugsbedrifter« til: »jordbrugs- og skovarealer«.

2. I § 1, stk. 2, ændres »25 pct.« til: »33 ½ pct.«.

3. I § 1, stk. 4, ændres »1.000 kr.« til: »1.500 kr.«.

4. § 1, stk. 5 og 6, affattes således:

»Stk. 5. Det er en betingelse for ydelse af tilskud,

- 1) at arbejdet først påbegyndes, efter at tilsagn om tilskud er givet, og
- 2) at arbejdet gennemføres inden 1 år fra tilsagnets meddelelse.

Stk. 6. Landbrugsministeren kan gøre undtagelse fra reglen i stk. 5, nr. 2, når særlige forhold taler derfor.«.

5. Efter § 1 indsættes:

»§ 1a. Landbrugsministeren kan

- 1) bestemme, at tilskuddet efter § 1 forhøjes op til 50 pct. for mekaniske vandingsanlæg, hvis vandingsanlægget skal tilsluttes et vandforsyningsanlæg, der er fælles for flere mekaniske vandingsanlæg, eller hvis boring efter grundvand til forsyning af vandingsanlægget som følge af myndighedernes planlægningsforanstaltninger skal have en særlig beliggenhed eller dybde, og

den samlede anskaffelsesudgift for vandingsanlægget ved de nævnte forhold i væsentlig grad forøges, samt

- 2) give tilsagn om tilskud efter § 1 til udgifterne ved tilslutning af bestående mekaniske vandingsanlæg til et fælles vandforsyningsanlæg.

Stk. 2. Landbrugsministeren fastsætter nærmere bestemmelser for anvendelsen af reglerne i stk. 1.

§ 1b. Tilskud efter § 1 til udførelse af gravefri dræningsarbejder kan ikke overstige udgiften til projektering, tilsyn og udgiftsopgørelse. Landbrugsministeren fastsætter nærmere bestemmelser om ydelse af tilskud til gravefri dræningsarbejder.«.

6. I § 5a, stk. 1, indsættes efter »1980«:», på 65 mill. kr. i finansåret 1981 og inden for et på de årlige bevillingslove fastsat beløb i hvert af finansårene 1982 til 1985, jfr. dog stk. 2, 2. pkt.«.

7. I § 5a indsættes efter stk. 1 som nyt stykke:

»Stk. 2. Landbrugsministeren kan i finansårene 1981 til 1985 anvende i alt indtil 2 mill. kr. til at gennemføre en undersøgelse af jordbrugets afvandingsbehov efter nærmere af landbrugsministeren fastsatte retningslinier. De således afholdte udgifter modregnes i de for vedkommende finansår efter stk. 1 gældende rammebeløb.«.

Stk. 2 bliver herefter stk. 3 og affattes således:

»Stk. 3. Er der i de i stk. 1 nævnte tilsagnsperioder ikke disponeret over hele ram-

mebeløbet, kan landbrugsministeren efter forhandling med finansministeren bestemme, at det resterende rammebeløb overføres til senere finansår, dog ikke ud over finansåret 1986.«.

§ 2

Stk. 1. Loven træder i kraft dagen efter bekendtgørelsen i Lovtidende.

Stk. 2. § 1, nr. 2, anvendes i tilskudssager,

hvor opgørelse over udgifterne ved arbejdet indgives efter lovens ikrafttræden, jfr. dog stk. 3, 2. pkt. Det er dog en betingelse, at ansøgning om tilskud ikke er indgivet før 1. oktober 1980.

Stk. 3. § 1, nr. 3, anvendes ikke, hvor ansøgning om tilskud er indgivet inden lovens ikrafttræden. I disse tilfælde ydes dog ikke tilskud i medfør af § 1, nr. 2, med mindre der ville kunne være ydet tilskud efter de hidtil gældende regler.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

1. Baggrund.

Lovforslaget må ses som et led i regeringens beskæftigelsesplan (B III), idet tilskudsperioden i loven om tilskud til dræning og vanding (lovbekendtgørelse nr. 606 af 11. december 1975 og ændringslov nr. 473 af 14. september 1977) (i princip) udløber med 1980.

Lovforslaget går derfor primært ud på at forlænge tilskudsordningen i 5 år, således at der stilles 65 mill. kr. til rådighed for tilsagn om tilskud til dræning og vanding i jordbruget i finansåret 1981 og et på de årlige bevillingslove fastsat beløb i hvert af finansårene 1982 til 1985 (forslagets § 1, nr. 6).

Om den oprindelige lovs og de hidtidige ændringsloves behandling i Folketinget henvises, som følger, til Folketingstidende:

Lov nr. 227 af 12. juni 1975:

1974-75: A. 3669, 4130, 5710 og 5886; B. 579; C. 441.

Ændringslov nr. 456 af 17. september 1975:

1974-75: A. 6313, 7594, 7758 og 7926; B. 1663; C. 897.

Ændringslov nr. 605 af 10. december 1975:

1975-76: A. 503, 585, 2009 og 2333; B. 101; C.

73.

Ændringslov nr. 473 af 14. september 1977:

1976-77: A. 5057, 5916, 6330 og 6626; B. 1089; C. 687.

(Nævnte love skal sammenholdes med tekstanmærkning nr. 8 til § 11 i tillægsbevillingsloven for 1976-77 og tekstanmærkning nr. 7 til § 11 i finansloven for 1977-78).

Lovens beløbsrammer for tilsagn om tilskud udgør i alt 80 mill. kr. for finansårene 1975-76 til 1977-78 og 30 mill. kr. for hvert af finansårene 1978 til 1980. Er der i en af de nævnte tilsagnsperioder ikke disponeret over hele rammebeløbet, kan landbrugsministeren efter forhandling med finansministeren bestemme, at det resterende rammebeløb overføres til det følgende finansår.

Tilskuddet udgør 25 pct. af de med arbejdets gennemførelse forbundne omkostninger bortset fra vederlag for eget arbejde. For så vidt angår vandingsanlæg, bortses tillige fra udgiften til anskaffelse af de dele af anlægget, der ikke nedgraves i jorden eller på anden måde bringes i varig fast forbindelse med ejendommen, samt fra udgiften til anskaffelse af motor og pumpe.

Statens jordlovsudvalg har afgivet en statistik vedrørende de hidtidige tilsagn om tilskud (tabel 1).

Tabel 1. Tilsagn om tilskud.

Kalenderår	Dræning mill. kr.	Vanding mill. kr.	Drænet areal i ha	Antal vandingsanlæg	Vandet areal i ha
1975 (3. og 4. kv.)	10,9	—	6.500	—	—
1976	10,3	16,9	5.400	953	24.200
1977	8,3	21,3	3.900	1052	27.100
1978	14,6	20,4	6.000	870	23.700
1979	15,3	13,9	5.200	561	14.700
I alt	59,4	72,5	27.000	3436	89.700

Den samlede tilsagnsgivning indtil 1. januar 1980 beløber sig efter tabel 1 til 131,9 mill. kr., hvilket stort set svarer til fuld udnyttelse af den

samlede tilsagnsramme for tiden medio 1975 til udgangen af 1979, der, jfr. ovenfor, udgør 140 mill. kr. Tilskud til vandingsanlæg blev først med-

taget ved ovennævnte ændringslov nr. 605 af 10. december 1975, hvorfor der ikke er ydet tilskud til vanding i 1975.

I øvrigt afspejler tabel 1,

- at de tørre somre i 1975 og 1976 utvivlsomt har stimuleret vandingsaktiviteten frem til 1978 på bekostning af dræningsaktiviteten,
- at anlægsomkostningerne har været stigende i perioden, idet gennemsnitsudgiften til dræning pr. ha kan ansættes til 6.700 kr. i 1975, 7.600 kr. i 1976, 8.500 kr. i 1977, 10.000 kr. i 1978 og 11.000 kr. i 1979, ligesom der tilsvarende har været en stigning i (de tilskudsberettigede) udgifter til vandingsanlæg,
- at den stigning i dræningsaktiviteten - fra 5.000 ha til 8.000 ha om året - som blev påregnet i bemærkningerne til forslaget til den oprindelige lov (nr. 227/1975) ikke er blevet realiseret (når bortses fra periodens begyndelse) og heller ikke kunne blive det inden for de midler, der er stillet til rådighed, når henses til ovennævnte omkostningsstigning fra 1975 til 1979, der andrager 64 pct.

De bevilgede tilskud til dræning og vanding i 1979 udgør, jfr. tabel 1, i alt 29,2 mill. kr., således at tilsagnsrammen for 1979 på 30 mill. kr. har været tilstrækkelig til at imødekomme ansøgningerne om tilskud.

2. Dræning.

Der findes ingen officiel statistik over størrelsen af det drænedede areal her i landet. Landskontoret for Planteavl gennemførte imidlertid i 1973 en analyse af størrelsen af det drænedede areal samt af dræningsbehovet. Resultaterne af denne analyse (der er baseret på stikprøver fra ca. 1 pct. af danske landbrugsejendomme) blev revideret i 1979.

Det fremgår heraf, at knap 50 pct. af det samlede landbrugsareal eller 1,4 mill. ha er drænet. Endvidere fremgår det, at 12 pct. af det samlede areal svarende til 350.000 ha trænger til om- eller pletdræning samt at 5 pct. af det samlede areal eller 150.000 ha trænger til nydræning. Der er store forskelle fra egn til egn, men generelt gælder, at der øst for Storebælt er et alvorligt behov for om-dræning af arealer med meget gamle dræn. Dræningssystemernes afvandingsevne nedsættes gradvist over en årrække, og der opstår derfor succesivt et stadigt større behov for fornyelse af dræningssystemerne for hele det drænedede areal.

Det er et konjunkturspørgsmål, hvornår den enkelte landmand vil omdræne, men det afhænger

af den enkelte jordtype, hvor længe en dræning har virkning.

Udgør det drænedede areal 1,4 mill. ha, som anført, skal der med en varighed på f. eks. 35 år drænes 40.000 ha årligt for at opretholde den allerede udførte dræning. Med en varighed på 70 år skal der tilsvarende drænes 20.000 ha årligt.

Allerede under hensyn til, at der i en årrække er drænet mindre end 10.000 ha om året, er der et efterslæb, som det vil tage adskillige år at udligne.

Fra 1933 til 1949 ydedes støtte til dræning i henhold til skiftende grundforbedringslove. Fra 1949 til 1966 ydedes støtte til dræning efter lov nr. 240 af 25. april 1949 om grundforbedring med ændringslove, jfr. lovbekg. nr. 104 af 3. april 1957. Tilskuddet udgjorde da 50 pct. af udgiften til rør m. m., henvist arbejdskraft og i særlige tilfælde til anvendelse af gravemaskine, bortset fra perioden 1951 til 1957, hvor tilskudsprocenten var 33 1/3 pct. Endvidere gav loven adgang til lån med fortrinspant til (bl. a.) dræningsarbejder. Lånene var afdragsfri i 2 år (fra 1957) og skulle derefter afdrages over 10 år med 1/20 halvårlig. Disse lån kunne også ydes af statskassen inden for visse beløbsgrænser og (fra 1957) til 6 pct. rente.

1949-grundforbedringsloven blev ophævet ved lov nr. 241 af 8. juni 1966 om grundforbedring, der fastsatte tilskuddet til (bl. a.) dræning til 25 pct. af de samlede omkostninger ved arbejdet og ophævede statslån til »enkeltmandsarbejder«.

Ved lov nr. 126 af 25. marts 1970 (om finansiering af grundforbedring og vandløbsregulering), der afløste bl. a. 1966-grundforbedringsloven, blev dennes støtteregler stort set opretholdt.

Nævnte lov nr. 126/1970 blev ophævet ved lov nr. 166 af 29. marts 1974 om grundforbedringslån, der alene indeholder regler om grundforbedringslån med fortrinspant fra realkredit- og pengeinstitutter til »enkeltmandsarbejder«. Denne lov er - som ændret ved lov nr. 473/1977 - fremdeles gældende. Tilskud til dræning og vanding skal afskrives som ekstraordinært afdrag på sådanne lån til det pågældende arbejde.

Dræningsaktiviteten lå i 1930erne og 1940erne gennemsnitlig på ca. 22.000 ha årligt og har herefter - bortset fra enkelte perioder - været faldende. I femåret 1965-69 blev der således i gennemsnit drænet ca. 10.000 ha årligt, men i 1974 udgjorde det drænedede areal under 5.000 ha. Heri er ikke medregnet gravefri dræning (maskinel dræning med nedlægning af drænelininger uden gravning af åbne renner), som efter hidtidig praksis ikke har været støtteberettiget bl. a. som følge af manglende mulighed for fyldestgørende tilsyn med arbejdet.

Den gravefri dræning, der ikke er anvendelig under alle jordbundsforhold, er herhjemme især kendt og anvendt på Lolland-Falster og på Sjælland, hvor der efter denne metode er drænet i alt ca. 4.000 ha fra 1972 til 1979, jævnt stigende fra godt 100 ha i 1972 til knap 900 ha såvel i 1978 som 1979.

Gravefri dræning udføres med plastrør og er billigere end traditionel dræning. Gravefri dræning skønnes at kunne stimuleres væsentligt, såfremt den bliver tilskudsberettiget og kan finansieres med fortrinslån efter loven om grundforbedringslån, jfr. bemærkningerne til lovforslagets enkelte bestemmelser. Der regnes skønsmæssigt med en forøgelse på ca. 1.000 ha om året, således at aktivitetsniveauet i 1985 vil nå ca. 6.000 ha på årsbasis.

Dette vil imidlertid ikke være tilstrækkeligt, idet en forøgelse af den traditionelle dræning under alle omstændigheder er påkrævet. Efter regeringens opfattelse vil det for at opnå en acceptabel stigning i dræningsaktiviteten være nødvendigt, som foreslået, at forhøje tilskudsprocenten i lovens § 1, stk. 2, fra 25 til 33 $\frac{1}{2}$ (forslagets § 1, nr. 2).

Efter forslagets § 1, nr. 5, (ny § 1 b) kan tilskud efter lovens § 1 til udførelse af gravefri dræningsarbejder ikke overstige udgiften til projektering, tilsyn og udgiftsopgørelse. Det forudsættes således i forslaget, at tilskud til gravefri dræning er omfattet af den gældende lovs affattelse. Den tekniske udvikling muliggør nu et fyldestgørende tilsyn med gravefri dræningsarbejder, således at den gældende praksis, hvorefter gravefri dræning ikke er støtteberettiget, kan ændres.

Da gravefri dræning som nævnt udføres med plastrør og bl.a. under hensyn til, at der har været og fremdeles må påregnes leveringsvanskeligheder for så vidt angår lerrør – i hvert fald set i relation til det ved lovforslaget tilstræbte aktivitetsniveau på dræningsområdet – foreslås lovens bestemmelse om principiel udelukkelse af plastrør fra dræningsarbejder ophævet (forslagets § 1, nr. 4).

Efter forslagets § 1, nr. 7, stilles der indtil 2 mill. kr. til rådighed til at gennemføre en undersøgelse af jordbrugets afvandingsbehov. Der henvises herom til bemærkningerne til lovforslagets enkelte bestemmelser.

3. Tilskud til nedbringelse af okkergener i vandløb.

Regeringen (miljøministeren) vil jævnsides med nærværende lovforslag fremsætte forslag til lov om tilskud til nedbringelse af okkergener i vandløb. Sidstnævnte lovforslag, der bygger på en redegørelse af august 1980 afgivet af en af miljøministeri-

et nedsat særlig arbejdsgruppe («okkerudvalget»), har til formål at etablere og gennemføre en 3-årig forsøgsordning, hvorefter der af staten kan ydes dækning af udgifterne ved foranstaltninger til bekæmpelse af skadelig udledning af okker i vandløb ved dræning og afvanding.

Ved okker forstås i denne sammenhæng sure og/eller jernholdige forbindelser i jorden, som ved afvanding af denne udsættes for iltning og i så fald ved udledning i vandløb kan skade disses vandkvalitet m.m.

De indgrebskrævende arealer findes fortrinsvis i visse egne af Jylland.

Det er hensigten, at den nævnte støtteordning for okkerbekæmpelse overvejende skal anvendes i forbindelse med dræningsprojekter, der udføres med tilskud efter loven om tilskud til dræning og vanding.

Administrationen af de 2 støtteordninger tænkes koordineret i fornødent omfang.

Det samme gælder okker-forsøgsarbejdet og den i § 1, nr. 7, i nærværende lovforslag nævnte undersøgelse af jordbrugets afvandingsbehov.

4. Vanding.

Forhøjelsen af tilskudsprocenten fra 25 til 33 $\frac{1}{2}$ gælder efter forslaget ikke alene for (traditionel) dræning, men også for mekaniske vandingsanlæg.

Grundforbedringslovgivningen har altid hjemlet støtte til »vanding«. Der har herved oprindelig været tænkt på naturlige overrislingsanlæg uden kunstig (mekanisk) drivkraft. Sådanne anlæg har kun været mulige i meget begrænset omfang her i landet. Først fra sidste halvdel af 1950'erne – efter at der forelå fyldestgørende forsøgsresultater i Danmark – blev der ydet fortrinslån og tilskud til mekaniske vandingsanlæg.

Vanding i landbruget blev i begyndelsen næsten udelukkende gennemført med sprinkleranlæg. I de senere år har vandingsmaskiner, der er dyrere at anskaffe, men kræver væsentligt mindre arbejdskraft ved anvendelsen end sprinkleranlæg, fået stigende udbredelse og er i dag den mest anvendte metode til markvanding. Sprinkleranlæg svarer i deres funktion mere til naturlig nedbør end tilfældet er for vandingsmaskiner, og vil fortsat have betydning, idet de især er egnede for familiebrug.

Pr. 1. september 1977 var der ca. 10.600 vandingsanlæg her i landet med kapacitet til vanding af ca. 265.000 ha eller ca. 9 pct. af det samlede landbrugsareal. Som følge af jordbundsforholdene er vanding væsentlig mere udbredt i Jylland end på Øerne. I Jylland var der således pr. 1. septem-

ber 1977, ca. 9.300 vandingsanlæg mod kun 1.300 på Øerne, og de arealer, der kan vandes ved de nævnte vandingsanlæg, udgjorde henholdsvis ca. 11 pct. og ca. 4 pct. af det samlede landbrugsareal. Vandingsanlæggene er særligt udbredte i Vestjylland, og i Ribe og Ringkøbing amter kunne der i 1977 vandes henholdsvis 32 pct. og 21 pct. af landbrugsarealet.

Vanding medfører en større og mere stabil planproduktion og virker derigennem som sikkerhedsnet for de øvrige investeringers udnyttelse. Stabilitet og sikkerhed i grovfoderproduktionen er af stor driftsmæssig betydning i forbindelse med kvæghold og mælkeproduktion. De senere års tendens til specialisering i landbruget med koncentration af kvægholdet i større enheder har yderligere øget behovet for stabilisering af grovfoderproduktionen.

For bedrifter på sandjord og med et stort kvæghold har ikke mindst de meget tørre somre i 1975 og 1976 gjort det indlysende, at vanding er en nødvendig forudsætning for en stor og stabil produktion. Dette gælder stort set også for de klimatiske mere normale somre, idet den naturlige vandforsyning kun er tilnærmelsesvis optimal i enkelte somre.

Ved dyrkning af salgsafgrøder som f. eks. spise- og industrikartofler eller specialafgrøder og gartnerikulturer er vanding en betingelse for at opnå et ensartet udbytte af god kvalitet.

Forsøg viser, at det er muligt ved vanding at opnå noget nær samme udbytte på sandjord og lerjord.

Ifølge beregninger fra Landbrugsministeriets udvalg vedrørende kunstig vanding i jordbruget (betænkning nr. 841/1978) udgør arealerne med behov for vanding 1.537.000 ha svarende til 53 pct. af landets samlede landbrugsareal i 1976. I Jylland udgør disse arealer 66 pct. og på Øerne 23 pct. af landbrugsarealet. 265.000 ha kunne, som ovenfor nævnt, vandes i 1977, og der resterer således efter nævnte beregninger ca. 1.272.000 ha, som har et udækket behov for vanding. De amter, der har de største arealer med et udækket vandingsbehov, er Nordjyllands amt, Ringkøbing amt, Viborg amt og Sønderjyllands amt.

Beregningerne viser, at der skal etableres ca. 51.000 vandingsanlæg med en gennemsnitskapacitet på 25 ha for at dække det landbrugsareal, der har udækket behov for vanding. Disse anlæg fordeles sig med ca. 44.000 i Jylland og ca. 7.000 på Øerne.

I den nævnte betænkning nr. 841/1978 er der regnet med en tilvækst på ca. 800 anlæg om året

svarende til vanding af ca. 0,7 pct. af landbrugsarealet. Med denne tilvækst vil der i år 2000 være 29.000 anlæg med et vandet areal på 725.000 ha. Dette areal svarer til knap 25 pct. af landbrugsarealet i 1976 og knap 50 pct. af det areal, der har behov for vanding.

Efter tabel 1 skønnes antallet af nye vandingsanlæg på årsbasis – idet der ses bort fra virkningen af de ekstraordinært tørre somre i 1975 og 1976 – at ligge væsentligt under et skøn på 700–800 anlæg årligt. Den foreslåede forhøjelse af procentsatsen for tilskud til 33 1/3 påregnes at ville stimulere vandingsaktiviteten i retning af nævnte skøn.

Endvidere foreslås der adgang til at forhøje tilskudsprocenten for vandingsanlæg, dog højst til 50, hvis der skal ske tilslutning til fælles vandforsyningsanlæg, eller der som følge af myndighedernes planlægningsforanstaltninger skal bores efter grundvand i en særlig afstand fra (det øvrige) vandingsanlæg eller i en særlig dybde, og den samlede anskaffelsessum for vandingsanlægget forøges væsentligt ved de nævnte forhold (forslagets § 1, nr. 4).

Forslaget tager primært sigte på jordbrugsarealer, der ligger ved eller i kort afstand fra visse vandløb. Det foreslåede forhøjede tilskud har til formål at modvirke fald i vandingsaktiviteten på sådanne arealer som følge af skærpede vilkår for vandindvindingsstilladelser i de pågældende områder. Endvidere vil det forhøjede tilskud kunne stimulere etablering af fælles vandforsyningsanlæg til vanding (»vandindvindingslag«). Sådanne fælles vandforsyningsanlæg beliggende på hensigtsmæssige steder vil kunne løse vandforsyningsproblemet for arealer, hvor boring efter vand til vanding af arealet som følge af den offentlige vandplanlægning kun kan ske på fremmed grund (jfr. miljøministeriets cirkulære af 25. februar 1980 om vandindvindings- og vandforsyningsplanlægning). Endvidere vil fælles vandforsyningsanlæg også i andre tilfælde kunne have interesse, f. eks. for ejendomme, som har fritliggende lodder, der har behov for vanding.

5. Skovarealer.

Efter lovforslagets § 1, nr. 1, ændres lovens anvendelsesområde: »Jordbrugsbedrifter« til: »jordbrugs- og skovarealer«. Herved udvides loven til – udover landbrug, gartneri (væksthus- og frilandsgartneri), planteskole, frugtavl o. lign. – også at omfatte skovarealer (-bedrifter) svarende til fornævnte lov nr. 166/1974 om grundforbedringslån (som ændret ved lov nr. 473/1977). Denne udvi-

F.t.l. vedr. dræning og vanding

delse sigter primært på vanding af juletræs- og pyntegrøntkulturer på skovbrugsejendomme, idet vanding af sådanne kulturer på jordbrugsbedrifter er tilskudsberettiget efter den gældende lov.

Private skovbrugsejendomme med et bevokset areal på indtil 50 ha har desuden mulighed for at søge tilskud til vandingsanlæg (indtil 100 pct. af den til anlæggets udførelse medgåede arbejds løn) i henhold til lov om tilskud til produktions-, beskæftigelses- og miljøfremmende foranstaltninger i det private skovbrug («skovstøtteleven», lov nr. 476 af 14/9-77); men det er ved § 5 i landbrugsministeriets bekg. nr. 32 af 20. januar 1978 sikret, at der ikke kan ydes tilskud til det samme arbejde efter både skovstøtteleven og anden lovgivning eller støtteordning, som f. eks. lov om tilskud til dræning og vanding.

6. Notifikation for EF-kommissionen.

Lovforslaget skal notificeres for EF-kommissionen.

7. Udenlandske støtteordninger for dræning og vanding.

I adskillige af de lande, dansk landbrug må konkurrere med inden for EF, ydes der en meget betydelig statslig støtte til dræning og vanding i form af direkte tilskud og/eller lån.

I England ydes der således tilskud på indtil 50 pct. af udgifterne til dræning samt 20 til 30 pct. til vandingsanlæg. I dårligt stillede områder kan tilskuddet til dræning stige til 70 pct. og til vandingsanlæg til 50 pct. I Slesvig-Holsten er der mulighed for tilskud på indtil 80 pct. til afvandsingsprojekter, ligesom der kan ydes tilskud på 30 pct. til vandingsanlæg. Støtten kan også ydes i form af rentetilskud til ordinære lån. Den vesttyske forbundsstat og enkeltstaterne opererer i øvrigt efter en fælles rammeplan. I Frankrig ydes tilskud på 60 pct. til (generelle) afvandsings- og vandingsprojekter, ligesom der kan gives tilskud på 50 pct. til anskaffelse af større maskiner o. lign., der bruges til sådanne arbejder. Endvidere ydes der lavt forrentede lån til den del af udgiften, der ikke dækkes af tilskuddet. I Norge ydes tilskud på 40 pct. til dræningsarbejder samt på 35 pct. til vandingsanlæg og fra 35 til 50 pct. til fælles vandingsanlæg.

8. Lovforslagets økonomiske, beskæftigelsesmæssige og administrative konsekvenser.

8.1. Aktivitetsniveau for drænings- og vandingsanlæg pr. år i perioden 1981-85. (med en årlig dispositionsramme på 65 mill. kr.).

Ved dræningsarbejder udgør støttegrundlaget samtlige anlægsomkostninger. På denne baggrund skønnes det, at en forhøjelse af tilskudssatsen fra 25 pct. til 33 ½ pct. vil medføre, at dræningen vil stige fra 6.000 ha pr. år til 8.000 ha pr. år. Hertil kommer, at den fleksibilitet, der ligger i den foreslåede adgang til (efter hensigtsmæssighed) frit at vælge mellem lerrør og plastrør til dræning, herunder den øgede leveringssikkerhed for rør, antages at ville bevirke en yderligere aktivitetsstigning på 5-15 pct. Herefter skønnes det med traditionelle arbejdsmetoder drænet areal på årsbasis i perioden 1981-85 at blive på 8-9000 ha.

Som noget nyt kan der efter forslaget gives tilskud til gravefri dræning til dækning af udgifterne til projektering m. v. På nuværende tidspunkt drænes ca. 900 ha årligt ved gravefri dræning uden tilskud. Det skønnes, at denne dræningsform i den foreslåede tilskudsperiode vil få en kontinuerlig stigning på ca. 1.000 ha pr. år, således at der i gennemsnit i lovperioden drænes 3.000 ha ved gravefri dræning pr. år.

Den samlede tilskudsberettigede dræningsaktivitet skønnes herefter på basis af de foreslåede ændringer i loven at stige fra de nuværende omtrent 6.000 ha pr. år til 11-12000 ha pr. år - eller stort set at fordobles.

Beregnet i et skønnet omkostningsniveau for 1981 vil dette medføre et samlet tilsagn om tilskud på 38-39 mill. kr. pr. år eller ca. 60 % af den samlede tilsagnsramme på 65 mill. kr. (for 1981).

Efter den gældende lov omfatter de tilskudsberettigede udgifter til vandingsanlæg statistisk godt halvdelen af den samlede anskaffelsessum. Efter forslaget hæves tilskudssatsen fra 25 pct. til 33 ½ pct.

På denne baggrund skønnes det, at der i perioden 1981-85 etableres ca. 650-700 traditionelle vandingsanlæg pr. år mod 561 i 1979.

Antallet af de i forslaget § 1, nr. 5, omhandlede anlæg (vandingslag, særligt regulerede borer), hvortil der kan bevilges forhøjet tilskud, er det ikke muligt at skønne over på basis af erfaringer fra tidligere år. Den forøgede støtte til disse anlæg er foreslået med henblik på at tilgodese dele af jordbrugets vandingsmuligheder, der ellers som følge af de vandplanlæggende myndigheders forventelige krav ikke ville blive udnyttet. Et forsigtigt skøn over aktivitetsniveauet er, at der etableres

i alt ca. 30-40 anlæg med særligt regulerende boreringer pr. år samt 10 til 15 vandingslag pr. år.

Tilskud til etablering af vandingsanlæg på skovbrugsejendomme skønnes på grundlag af oplysninger fra Dansk Skovforening og statens forstlige forsøgsvæsen så godt som udelukkende at blive aktuelt til produktion af juletræer og pyntegrønt og forventes at få et omfang på ca. 10 anlæg pr. år i perioden 1981-85.

Sammenfattende forventes der pr. år i perioden 1981-85 at blive etableret 7-800 vandingsanlæg, der vander et samlet areal på 18-19000 ha.

Beregnet i et skønnet omkostningsniveau for 1981 vil dette medføre et samlet tilsagn om tilskud på 26-27 mill. kr. pr. år eller ca. 40 % af den samlede tilsagnsramme på 65 mill. kr. (for 1981).

8.2. Forslagets direkte beskæftigelseeffekt.

Den direkte beskæftigelsevirkning af forslaget består i en forøget beskæftigelse dels i de virksom-

heder, der producerer maskiner og materiel til vandings- og dræningsanlæg og dels i de virksomheder, der foretager anlæggene i marken.

Etablering af drænings- og vandingsanlæg er forskellige i henseende til arbejdsintensitet, idet etablering af dræningsanlæg (med lerrør) kræver næsten dobbelt så mange mandår som etablering af vandingsanlæg målt i forhold til samme investeringsbeløb.

Den relative nedgang i den direkte beskæftigelse i dræningssektoren ved den foreslåede udvidelse af tilskudsområdet til også at omfatte dræning med plastrør og gravefri dræning skønnes at blive mere end opvejet af den stigning i det generelle aktivitetsniveau, som disse nye tilskud medfører.

Nedenfor er på basis af det skønnede aktivitetsniveau angivet de samlede anslåede investeringer til vandingsanlæg og til de forskellige former for dræningsanlæg, disses tilsvarende lønkvoter samt et skøn for antal direkte beskæftigede (tabel 2).

Tabel 2. Lovforslagets direkte beskæftigelseeffekt på årsbasis.

Form	art	invest. i mio kr. (1981-priser).	lønvote	lønandel i mio	mandår
Dræning	ler	57	0,57	32,5	309
	plast	57	0,48	27,4	260
	gravefri	21	0,46	9,7	92
Vanding	alle	123	0,33	40,6	387
Ialt		258			1048

8.3. Forslagets konsekvenser for jordbrugets produktionsværdi samt de afledte virkninger.

Den jordbrugspolitiske begrundelse for tilskud til dræning og vanding er, at tilskuddene skal sikre, at etablering af disse anlæg er tilstrækkelig rentabel fra den enkelte jordbrugers synsvinkel, idet anlæggene er nødvendige for at sikre en samfundsøkonomisk optimal udnyttelse af jordens afgrødepotentiel.

For vandingsanlæggenes vedkommende giver dette sig udtryk ved, at landmanden efter etablering af vandingsanlæg har et friere valg mellem afgrødetyper samt får et forøget afgrødeudbytte pr. ha. De samme forhold gør sig gældende ved etablering af dræningsanlæg, hvorved der dog også opnås en række driftsbesparelser på grund af den lettere jordbehandling.

Merudbyttet samt driftsbesparelserne pr. ha er begge udtryk for en forøgelse af jordbrugets produktionsværdi.

Produktionsforøgelsen målt i afgrødeenheder pr. ha fordeler sig gennemsnitligt med 20 a.e. for vanding og 18 a.e. for dræning. Med det skønnede aktivitetsniveau pr. år på 11-12000 ha drænet areal og 18-19000 ha vandet areal vil den samlede produktionsforøgelse ved den foreslåede ordning pr. år være lig ca. 585.000 a.e. Såfremt landmanden skulle indkøbe denne afgrødemængde, ville den i 1979 koste 130 kr. pr. a.e., hvorfor den interne produktionsværdi af forslaget ud fra det skønnede aktivitetsniveau kan anslås til 76 mill. kr. pr. år i 1979-priser. Såfremt der regnes med en årlig stigning i priserne på 6 pct. p.a., vil dette være lig 85 mill. kr. pr. år målt i 1981-priser.

En forøgelse af jordbrugets vegetabiliske produktion på nævnte 585.000 a.e. pr. år vil imidlertid have virkninger udover ovennævnte, idet en forøget vegetabilisk produktion vil medføre en øget animalsk produktion og derved en stigning i landbrugets samlede produktionsværdi på ca. 140 mill. kr. pr. år. Med denne stigning vil samtidig ske en

stigning i landbrugets investeringer i maskiner til markbehandling og stalde til den forøgede animal-ske produktion. Nævnte virkninger skønnes at ville medføre en forøget omsætning og beskæftigelse i de virksomheder, der leverer til landbruget og som forarbejder landbrugets produkter, svarende til ca. 2000 heltidsbeskæftigede pr. år, samt i sidste række en forøgelse af landets valutaindtjening på ca. 80 mill. kr. pr. år.

8.4. Forslagets administrative virkninger.

Den foreslåede forlængede tilskudsordning vil kunne administreres med det bestående apparat uden øgede administrationsudgifter.

Med hensyn til den foreslåede undersøgelse af jordbrugets afvandingsbehov (lovforslagets § 1, nr. 7) henvises til bemærkningerne til de enkelte bestemmelser.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til nr. 1

Som anført i de almindelige bemærkninger tager forslaget om at udvide lovens anvendelsesområde til også at omfatte skovarealer primært sigte på vanding af juletræs- og pyntegrøntkulturer på sådanne arealer. Vanding af almindelige vedproducerende træarter vil efter Dansk Skovforenings bedømmelse ikke være erhvervsøkonomisk forsvarlig. Egentlige dræningsarbejder har ikke noget omfang af betydning på skovarealer, idet skovene i vidt omfang allerede er forsynet med åbne grøfter. Rørlægning af grøfter af hensyn til færdsel med maskiner o. lign. er ikke tilskudsberettiget. Det samme gælder for oprensning af grøfter.

Til nr. 3

Efter lovens § 1, stk. 4, udbetales tilskud under 1.000 kr. ikke. Af administrative hensyn foreslås dette beløb ajourført til 1.500 kr.

Til nr. 4

Efter lovens § 1, stk. 5, nr. 3, er det en betingelse for ydelse af tilskud, at der, for så vidt angår dræningsarbejder, udelukkende anvendes lerrør og betonrør. Fra denne regel kan der dispenseres, når særlige forhold taler derfor (lovens § 1, stk. 5). Disse bestemmelser indebærer, at der kræves dispensation for at yde tilskud til dræningsarbejder, hvortil der helt eller delvis anvendes plastrør. Denne principielle udelukkelse af plastrør fra dræningsarbejder med tilskud skyldes, at fremstillin-

gen af tegldrænrør anses for mere arbejdsintensiv end fremstillingen af plastdrænrør. Dispensation var oprindeligt begrænset til de tilfælde, hvor jordbundens beskaffenhed (risiko for sætning) gør anvendelse af plastrør mere hensigtsmæssig. Den danske produktion af tegldrænrør aftog imidlertid. Deraf følgende leveringsvanskeligheder blev i efterårssæsonen 1979 så store, at det blev nødvendigt at lempe dispensationspraksis til fordel for anvendelse af plastrør tilsvarende.

I 1980 har der været en stigende produktion af tegldrænrør, idet flere teglværker, bl. a. på grund af den faldende byggevirkomhed, vil fremme drænrørproduktionen.

Alligevel må regeringen, jfr. de almindelige bemærkninger til lovforslaget (afsnit nr. 2, næstsidste stykke og afsnit 8.1., første stykke), ud fra en helhedsbetragtning finde det u hensigtsmæssigt fortsat (principielt) at udelukke plastrør fra dræningsarbejder med tilskud, og det foreslås derfor at ophæve den fornævnte bestemmelse i lovens § 1, stk. 5, nr. 3, således at støtteordningen bliver neutral med hensyn til spørgsmålet lerrør og betonrør contra plastrør.

Til nr. 5

Som anført under de almindelige bemærkninger foreslås det, at udgifterne til gravefri dræning fremover skal være tilskudsberettiget efter lovens regler. Dog kan sådant tilskud efter forslaget (ny § 1 b) ikke overstiger udgiften til projektering, tilsyn og udgiftsopgørelse.

Gravefri dræning udføres med en særlig drænplov (tubulator), som under fremdriften danner en jordgang i drændybden, som udføres med plastdrænrør, uden at der på noget tidspunkt fremkommer en åben rende som ved traditionel dræning. Den gravefri metode er ikke egnet til dræning af plastisk lerjord, klægjord og fed tørve- eller dyndjord.

I forhold til traditionel dræning skal der i mange tilfælde foretages mere omfattende forundersøgelser. Det skyldes som anført forekomsten af jordtyper, hvor metoden ikke kan anbefales, samt at der under arbejdets udførelse kun i ringe omfang fås supplerende viden om undergrundens beskaffenhed.

Den gravefri metode kræver efter det anførte større grad af tilsyn og kontrol end traditionelle dræningsmetoder.

Ifølge oplysning fra statens jordlovsudvalgs tekniske afdeling er den tekniske udvikling på området nu så fremskreden, at det er muligt at etablere et forsvarligt tilsyn til kontrol af et gravefrit

dræningsarbejdes behørig udførelse, således at der også vil være basis for at godkende fortrinsspant for (ikke-statslige) lån efter loven om grundforbedringslån til arbejdet.

Da gravefri dræning er væsentligt billigere end traditionel dræning bortset fra udgiften til projektering m. m., er det fundet hensigtsmæssigt i forslaget at maksimere tilskuddet til gravefri dræning som indledningsvis anført. Tilskuddet vil herefter i praksis normalt ikke kunne overstige 20–25 pct.

Til nr. 7

Til nyt stk. 2 i § 5a

Efter forslaget kan landbrugsministeren i perioden 1981–85 anvende i alt indtil 2 mill. kr. til at gennemføre en undersøgelse af jordbrugets afvandingsbehov.

Denne udgift modregnes i tilskudsrammebeløbene for vedkommende finansår.

Til belysning af baggrunden bemærkes følgende:

Efter § 3 a i landbrugsloven (lovbekendtgørelse nr. 603 af 30. november 1978) udarbejder amtsrådene (resp. hovedstadsrådet) i samarbejde med vedkommende kommunalbestyrelser planer for sikring af særligt værdifulde landbrugsområder. Planerne indgår i regions- og kommuneplanlægningen.

Landbrugsministeren kan fastsætte retningslinier for udarbejdelsen af indholdet af de nævnte landbrugsplaner. Planerne skal godkendes af landbrugsministeren, og han kan bestemme, at en godkendt plan skal revideres.

Det tekniske forarbejde til denne landbrugsplanlægning blev iværksat med den af landbrugsministeriet i tiden siden 1975 gennemførte klassificering af dyrkningsjorderne efter jordtype og hældning samt i et vist omfang efter naturlig afvandingstilstand.

Denne klassificering er en afgørende betingelse for, at amtsrådene kan foretage en første udpegnin g af de særligt værdifulde landbrugsområder, idet den muliggør, at amtsrådene kan foretage en afvejende vurdering af på den ene side de forskellige jordtyper og deres behov for kunstig vanding og på den anden side de vandmængder, det gennem vandforsyningsplanlægningen (vandindvindingsplanerne) er muligt at stille til rådighed for jordbrugerhvervene. Denne afvejning muliggør, at også arealer med et behov for kunstig vanding kan medregnes blandt de særligt værdifulde landbrugsområder, hvor dette behov har mulighed for at

dækkes. Afvejningen tænkes foretaget som første etape i landbrugsplanlægningen.

Anden etape i landbrugsplanlægningen forudsætter bl.a. en vurdering af jordbrugsarealernes afvandingstilstand ud fra hensynet til at sikre en forsvarlig afvanding og deraf følgende forøget produktivitet. Endvidere skal der herved skabes mulighed for at foretage en afbalanceret vurdering af jordbrugerhvervenes behov for afvanding og af hensynet til vandløbenes og øvrige vådområders økologiske tilstand.

Sådanne undersøgelser er kun gennemført i meget begrænset omfang i dag, jfr. de almindelige bemærkninger, afsnit 2 (s. 4, sp.1).

For at sikre den bedst mulige arealanvendelse i fremtiden er der behov for en mere dybtgående undersøgelse af afvandingstilstanden i Danmark.

En sådan undersøgelse kan i øvrigt også være af stor betydning ved afgørelsen af, i hvilket omfang og i hvilken form lov om tilskud til dræning og vanding i givet fald skal videreføres.

Det er hensigten på grundlag af undersøgelsen at opdele jordbrugsarealerne i områder, der har et (potentielt) afvandingsbehov, dvs. arealer, der ved afvanding har opnået respektivt vil opnå en produktivitetsforøgelse, samt i områder, der ikke har et sådant afvandingsbehov.

De områder, der har et potentielt afvandingsbehov, tænkes analyseret på en sådan måde, at det dels er muligt at skabe sig en viden om den faktiske afvandingstilstand, herunder i hvilket omfang dræningsarbejder er påkrævede, dels i hvilket omfang gennemførelsen af sådanne arbejder må antages at medføre konflikt med hensyn til vandløbenes og de øvrige vådområders økologiske tilstand. Undersøgelsesmateriale skal således muliggøre, at amtsrådene kan foretage en afvejning af eventuelle modstridende interesser.

Undersøgelsen tænkes gennemført af landbrugsministeriets arealdatakontor, der også gennemførte jordbundsklassificeringen, for således bl. a. at drage nytte af den der opsamlede viden om undersøgelsesmetodikken.

Undersøgelsen tænkes gennemført, således at oplysningerne for de enkelte amter vil fremkomme løbende. Det er landbrugsministeriets hensigt at nedsætte en styregruppe til at udarbejde en undersøgelsesmetodik samt overvåge arbejdets gennemførelse. Landbrugsministeriet vil i en sådan styregruppe være repræsenteret ved én eller flere af sine forskningsinstitutioner. Herudover vil der være repræsentanter for miljøministeriet, amtsrådsforeningen, landbo- og husmandsforeningerne, hedeselskabet og landbohøjskolen.

Det anslås, at omkostningerne ved gennemførelse af undersøgelsen i alt vil andrage henimod 2 mill. kr. Dette beløb omfatter bl. a. lønudgifter til 2 nye midlertidigt ansatte akademiske medarbejdere (AC) og ca. 5000 t teknikermedhjælp.

Det vil blive tilstræbt at gennemføre undersøgelsen i løbet af 3 år. Der opstilles følgende budgetskøn (1980-priser):

Lønninger	900.000
Rejseudgifter.....	200.000
Kortmateriale, kontorhold m.m.	100.000
Fremmede tjenesteydelser	700.000
Materialer	50.000
Diverse udstyr	50.000
I alt	<u>2.000.000</u>

Udgifterne ventes at ville fordele sig ligeligt over ca 3 år.

Til nyt stk. 3 i § 5a

Den foreslåede nye affattelse af stk. 2 i lovens § 5 a, der efter forslaget bliver stk. 3, tjener til tydeliggørelse, således at der tilvejebringes klar hjemmel til, at landbrugsministeren efter forhandling med finansministeren kan bestemme, at også den del af tilsagnsrammen for et finansår, der måtte være overført fra det foregående finansår, i givet tilfælde kan overføres til det følgende finansår. En sådan fleksibilitet skønnes hensigtsmæssig særlig

under hensyn til upåregnelige svingninger i anlægsaktiviteterne fra år til år, f. eks. på grund af tørke og andre vejræssige forhold. Hertil kommer, at ændringer i omkostningsniveauet i den foreslåede tilskudsperiode kan betinge en særligt behov for at overføre eventuelt ikke anvendte tilskudsmidler i et finansår til senere finansår. Der kan efter forslaget ikke overføres rammebeløb længere end til 1986.

Til § 2

Til stk. 2 og 3

Efter forslaget gælder den foreslåede forhøjelse af den ordinære tilskudsprocent (forslagets § 1, nr. 2) for tilskudssager, i hvilke opgørelse over udgifterne ved arbejdet indgives efter lovens ikrafttræden, dog således, at ansøgning om tilskud ikke må være indgivet før 1. oktober 1980. Formålet med denne skæringsdag er at undgå, at drænings- og vandingsaktiviteten i efterårssæsonen 1980 dæmpes på grund af lovforslagets fremsættelse.

Endvidere foreslås det, at forhøjelsen af minimumstilskuddet i lovforslagets § 1, nr. 3, ikke skal gælde i (løbende) sager, hvor tilskudsansøgningen er indgivet inden loven ikrafttræden. I disse tilfælde kan der ikke ydes tilskud efter den foreslåede forhøjede (ordinære) procentsats, men mindre tilskud ville kunne være ydet efter de hidtil gældende regler.

Bilag

*I dette bilag er (med mindre skrift)
indsat den gældende formulering af de bestemmelser,
der berøres af lovforslaget*

1. I § 1, stk. 1, ændres »jordbrugsbedrifter« til: »jordbrugs- og skovarealer«.

2. I § 1, stk. 2, ændres »25 pct.« til: »33 ½ pct.«.

3. I § 1, stk. 4, ændres »1.000 kr.« til: »1.500 kr.«.

4. § 1, stk. 5 og 6, affattes således:

»Stk. 5. Det er en betingelse for ydelse af tilskud,

- 1) at arbejdet først påbegyndes, efter at tilsagn om tilskud er givet, og
- 2) at arbejdet gennemføres inden 1 år fra tilsagnets meddelelse.

Stk. 6. Landbrugsministeren kan gøre undtagelse fra reglen i stk. 5, nr. 2, når særlige forhold taler derfor.«.

§ 1. Landbrugsministeren kan give tilsagn om tilskud af statskassen til dræningsarbejder og udførelse af mekaniske vandingsanlæg på jordbrugsbedrifter inden for de i § 5 a fastsatte beløbsrammer.

Stk. 2. Tilskuddet udgør 25 pct. af de med arbejdets gennemførelse forbundne omkostninger bortset fra vederlag for eget arbejde.

Stk. 3. Ved mekaniske vandingsanlæg bortses tillige fra udgiften til anskaffelse af de dele af anlægget, der ikke nedgraves i jorden eller på anden måde bringes i varig fast forbindelse med ejendommen, samt fra udgiften til anskaffelse af motor og pumpe.

Stk. 4. Tilskud under 1.000 kr. udbetales ikke.

Stk. 5. Det er en betingelse for ydelse af tilskud,

- 1) at arbejdet først påbegyndes, efter at tilsagn om tilskud er givet,
- 2) at arbejdet gennemføres inden 1 år fra tilsagnets meddelelse, og
- 3) at der, for så vidt angår dræningsarbejder, udelukkende anvendes lerrør eller betonrør ved arbejdet.

Stk. 6. Landbrugsministeren kan gøre undtagelse fra reglerne i stk. 5, nr. 2 og 3, når særlige forhold taler derfor.

6. I § 5a, stk. 1, indsættes efter »1980«:», på 65 mill. kr. i finansåret 1981 og inden for et på de årlige bevillingslove fastsat beløb i hvert af finansårene 1982 til 1985, jfr. dog stk. 2, 2. pkt.«.

7. I § 5a indsættes efter stk. 1 som nyt stykke:

»Stk. 2. Landbrugsministeren kan i finansårene 1981 til 1985 anvende i alt indtil 2 mill. kr. til at gennemføre en undersøgelse af jordbrugets afvandingsbehov efter nærmere af landbrugsministeren fastsatte retningslinier. De således afholdte udgifter modregnes i de for vedkommende finansår efter stk. 1 gældende rammebeløb.«.

Stk. 2 bliver herefter stk. 3, og affattes således:

»Stk. 3. Er der i de i stk. 1 nævnte tilsagnsperioder ikke disponeret over hele rammebeløbet, kan landbrugsministeren efter forhandling med finansministeren bestemme, at det resterende rammebeløb overføres til senere finansår, dog ikke ud over finansåret 1986.«.

§ 5a. Tilsagn om tilskud efter denne lov kan gives inden for en samlet beløbsramme på 80 mill. kr. i finansårene 1975-76, 1976-77 og 1977-78 samt inden for en beløbsramme på 30 mill. kr. i hvert af finansårene 1978, 1979 og 1980.

Stk. 2. Er der i de i stk. 1 nævnte tilsagnsperioder ikke disponeret over hele rammebeløbet, kan landbrugsministeren efter forhandling med finansministeren bestemme, at det resterende rammebeløb overføres til det følgende finansår.